

GAZETA TRANSILVÂNIEI.

REDACȚIUNEA ȘI ADMINISTRAȚIUNEA:
BRAȘOVŪ, piața mare Nr. 22.

„GAZETA“ IESE ÎN FIECARE ȚI.

Pe unu an 12 flor., pe șese luni 6 flor., pe trei luni 3 flor.

România și străinătate:

Pe an 40 fr., pe șese luni 20 fr., pe trei luni 10 franci.

SĂ PRENUMERĂ:

la poște, la librării și pe la dd. corespondenți.

ANUNCIURILE:

O seriă garmondă 6 cr. și timbru de 30 cr. v. a. pentru fiecare publicar

Sorteeri nefrancoate nu se primesc. — Manuscrise nu se retrămit.

ANULŪ XLIX.

Mercuri, 22 Octomvre (3 Noemvre.)

N°. 237.

1886.

Brașovū, 21 Octomvre 1886.

Cetitorii noștri își voru aduce aminte că ministrul de justiția austriacū br. de Prazak a dispus nu de mult printr'o ordonanță, ca să se respecte și la curțile de apelū din Praga și Brünn dreptul egal al limbii cehice pe lângă limba de serviciu germană și ca decisiunile acestor curți să se dea dela 1 Ianuariu 1887 încolo în limba părților, conformu prescrierilor existente, deadreptul și nu numai prin traducere.

Acastă ordonanță a făcutū, precum scimū, o impresiune foarte durerosă asupra centraliștilor nemți, cari și în cea mai mică concesione, ce se face limbilor slavice, vedū unū pericolū mare pentru supremația limbii lorū. Este der naturală nemulțumirea lorū cu ordonanțele ministrului Prazak, cari au de scopū a aduce la valoare practică și principiul de egală îndreptățire a limbilor naționalităților deosebite din imperiu.

În privința limbii Germanii de dincolo de Laita urmărescū aceleași tendințe ca și Ungurii de dincōce, numai câtū Germanii nu mergū așa de departe ca Ungurii. Precum auđimū pe Ungurii strigândū, că ar fi amenințată unitatea administrațiunei și chiar și unitatea statului decă s'ar trage consecențele practice din legea de naționalitate dela 1868, respectându-se cu rigurositate dreptul limbilor nemaghiare recunoscutū în acea lege, tocmai așa strigă acuma și Nemții centraliști din Austria, că administrația unitară e amenințată, că va suferi justiția și se va discompune statulū, decă curțile de apelū voru da sentințe și în limba cehă și slovenă.

Nimeni nu negă, că este mai favorabilū pentru mersul administrațiunei unu statū, decă ca în Germania și în Franția tōte mergū numai într'o singură limbă. Cine e de vină însă decă în Austria și în Ungaria nu trăiescū numai Nemți și Unguri, ci pe lângă ei și alte popore destulū de numeroase și însemnate cari vorbescū alte limbi? Și ce au păcătuitū aceste popore ca de dragulū celor cari preferă ca tōte să mergă după unū calapodū și de dragulū funcționarilor nemți și unguri, cărora le cade greu și le este incomodū a mai învăța și alte limbi, ce au păcătuitū, ȳicemū, ca din cauza acēsta să se desbrace de dreptulū lorū de limbă și de naționalitatea lorū?

Desvoltarea naturală a popórelorū diferite aduce cu sine necesitatea de-a se garanta și respecta cerculū de libertate alū fie căruia în deosebi. Acēsta este o cerință ce nu se pōte rēsturna prin nici unū felū de teoriă, ce nu se pōte delătura prin nici unū felū de „rațiune de statū.“

Rațiunea de statū pretinde ađi cu voce tare și serioasă nu de-a înainta în direcțiunea opusă desvoltării popórelorū după rețeta unorū bărbați de statū, cari nu se potū înalța peste nivelulū vederilor lorū egoiste, ci de-a sprijini acēsta desvoltare, îngrădindu-o cu nisce aședăminte și legi, cari sē-i fiă spre folosū, nu spre stricăciune.

Nu ceea ce ar fi mai bine într'o situațiune numai închipuită, ci ceea ce este neapēratū de lipsă pe temelulū împrejurărilor reale pōte servi ca directivă unu guvernū, care are de scopū consolidarea acestei monarchii. Ce va folosi decă curțile de apelū voru aduce sentințe germane și maghiare pe câtū timpū Slavii și Românii monarchiei, cari facū mai multū de jumătate a întregii populațiuni, voru fi amăriți și nemulțumiți cu starea lorū aservită?

Cabinetulū Taaffe pare a fi recunoscutū că, decă este sē ajungă la unū rezultatū în privința împăcării popórelorū, trebuie sē se acomodeze împrejurărilor reale, nu cerințelor ideale ale politiciilor de șablonū și, bine ori rău, a făcutū

primele încercări spre a se apropia de realizarea programului sēu de egală îndreptățire.

Una din aceste încercări este și ordonanța privitoare la limbă a ministrului de justiția, despre care vorbirămū mai susū. Amū salutată și noi mēsură acēsta a baronului Prazak ca unū semnū, că guvernulū împērătescū din Viena urmăresce cu seriozitate marea țintă ce și-a pus' o de-a împăca popórele, căutândū a le libera cu încetulū de cătușile supremației limbii germane.

Era de așteptatū că centraliștii nemți voru face opozițiune mēsurei ministrului. Cu tōte aceste a surprinsū, că în camera seniorilorū din Viena tocmai președintele înaltei curți de casațiune a luatū inițiativa de a combate ordonanța lui Prazak. Douēzeci și cinci de seniori în frunte cu cavalerulū de Schmerling au făcutū în 16 (28) Octomvre a. c. propunerea de a se preda ordonanța ministerială dela 23 Septemvre unei comisiuni, ca sē-o examineze în partea ei juridică și politică.

Schmerling este unulū din acei omeni politici cu trecutū însemnatū, cari stau morțișū pe lângă părerea lorū învechită, că numai cu limba germană se pōte ferici imperiulū austriacū. Cātū pentru dualismū, elū s'a împăcatū de multū cu elū și nu pōte decātū sē admira pe Unguri cari copiândū politica sa de centralizare l'au întrecutū.

Fostulū ministru de statū și actualulū președinte alū curței de casațiune găsescē, că ordonanța lui Prazak stă în contradicere cu principiulū limbii de serviciu germane, că amenință unitatea administrațiunei, că nu se pōte uni cu legile existente, că printr'insa va suferi justiția și în fine, că nasce și temeri în privința politică și de dreptū publicū.

Tōte sunt frumoase, der decă va fi limba germană singura limbă a corpurilorū înalte judecătorești unde rēmāne dreptulū de limbă alū națiunei cehe? Cum se unescē cu acestū dreptū ca părțile cehe sē primescă sentințe germane?

Nu ne mirāmū decă foile cehe atacă cu vehemență pe Schmerling din cauza propunerei sale, decă „Narodni Lisny“ flū numescē „centralistulū și germanisatorulū încarnatū“, care din ură cătră Cehi se opune la orice mēsură, menită a le face dreptate. Nu ne mirāmū decă chiar și organele lui Rieger pretindū în tonū iritatū ca camera seniorilorū sē respingă „ataculū rēutācijasū“ alū cetui lui Schmerling.

Nici aceea nu ne surprinde, că pre când Cehii își apēră dreptulū lorū de limbă, dualiștii din Cis și Translania sarū în apērarea supremației lorū. Astăđi și Maghiarii au ajunsū a fi aliații lui Schmerling în cestiunea limbii, aliații aceluī bărbatū de statū, despre care scrieau ei odiniōră mai aspru decātū cum scriu ađi Cehii.

Propunerea lui Schmerling, ȳicū foile maghiare, corespunde pe deplinū ideei dualismului, a căruia base voru fi sdruncinate printr'o schimbare în administrațiunea Austriei, care va trebui sē aducă cu sine o schimbare de dreptū publicū.

Orī cātū s'ar svērcoli însă politiciii șabloniști și supremațiști dintr'o parte și altă, unū altū mijlocū de consolidare a monarchiei nu există, decātū acela, care pretinde, ca, trecēndū peste orī și ce cerințe ale oportunității momentului, sē li se dea cātū mai curēndū popórelorū ce este alū lorū.

Bugetulū Ungariei.

Ministrulū de finance Szapary a prezentatū dietei unugresci proiectulū de bugetū alū Ungariei pe a. 1887.

După acestū proiectū, cheltuelile totale sunt 350,400,021 fl., veniturile 328,356,095 fl., prin urmare deficitulū e de 22,043,926 fl., adecă cu 7,990,168 fl. mai mare ca celū din anulū trecutū.

Deficitulū provine de acolo, că s'a prelinatū mai

multū ca în anulū trecutū, la cheltuelile comune, la datoriile statului, la ministeriele de interne, de culte și instrucțiune, de justiția, de honveđi, și s'au scăcutū veniturile la darea pe spirtū, la căile ferate și fabricele lorū, la vēndarea de moșii ale statului și la alte titluri.

Bugetele resorturilor separate sunt:

Datoriile statului: 111,832,886 florini cheltueli, 16,749,394 fl. venituri, prin urmare datoriile statului sē urcă la 2 miliarde.

Ministeriulū de interne: 11,218,245 fl. cheltueli 867,562 fl. venituri.

Ministeriulū de finance: 56,106,352 fl. cheltueli, 252,201,424 fl. venituri.

Ministeriulū de culte și instrucțiune: 6,579,717 fl. cheltueli, 605,724 fl. venituri.

Ministeriulū de justiția: 12,130,134 fl. cheltueli, 743,205 fl. venituri.

Ministeriulū de comunicațiune: 42,532,488 fl. cheltueli, 39,487,620 fl. venituri.

Ministeriulū de agricultură, industrie și comerțū: 10,978,577 fl. cheltueli, 10,770,472 fl. venituri.

Ministeriulū de honveđime: 8,279,749 fl. cheltueli, 316,454 fl. venituri.

Statulū curții regale: 4,650,000 fl. cheltueli.

Cancelaria cabinetului: 71,300 fl. cheltueli.

Dieta: 1,171,277 fl. cheltueli.

Afacerile comune: 29,470,424 fl. cheltueli.

Pensiunile centrale: 74,468 fl. cheltueli.

Pensiunile: 4,989,379 fl. cheltueli.

Căile ferate rēscumpērate de statū garantate: 11,799,003 fl. cheltueli.

Anticipări ca garanția pentru căile ferate: 7,485,691 fl. cheltueli.

Administrațiunea internă a Croației: 6,041,636 fl. cheltueli.

Curtea de compturi a statului: 110,100 fl. cheltueli, 1795 fl. venituri.

Presidiulū ministerialū: 333,730 fl. cheltueli.

Ministeriulū la prēnalta curte: 54,255 fl. cheltueli, 300 fl. venituri.

Ministeriulū pentru Croația, Slavonia și Dalmația: 36,080 fl. cheltueli.

Afară de acestea, diferitele ministere mai au cheltueli transitorii și investițiuni, care se suie la cifra de 20,303,613 fl., pe când veniturile transitorii abia atingū cifra de 6,612,145 fl.

Din proiectulū de bugetū mai vedemū, că dările s'au măritū, și anume darea pe casē s'a măritū cu 200,000 fl., darea pe cāstigi cu 70,000 fl., darea pe interese dela capitalū și pe rentă cu 200,000 fl., adausulū generalū de dare pe venitū cu 130,000 fl., darea pe vinū cu 100,000 fl., darea pe carne cu 50,000 fl., darea pe bere cu 80,000 fl., darea pe fabricile de zacharū cu 525,628 fl., darea pe petroleu cu 700,000 fl., prin urmare s'au măritū dările cu 2,055,000 fl. Numai darea pe spirtū s'a scăcutū cu 1.1 milioane, fiindcă fabricile de spirtū suntū în mânăle Jidovilorū, fără cari Ungurii nu potū trăi, pentrucă numai cu ajutorulū lorū mai potū incurca cei dela putere finanțele statului, negreșitū în schimbulū unorū beneficii mari, ce esū din spinarea poporului.

Ca în toți anii, așa și acum a asiguratū ministrulū de finance în expunerea sa, că nu se vorū mai face cheltueli în plus, întru cātū cu puțință va fi. Aci e aci; de o sumă de ani totū așa auđimū vorbindu-se, ba și făgădueli, că se vorū face economii, der suntemū convinși că nu guvernului d-lui Tisza, celū cu Jidovii la spate, ii e datū a face a opta minune: sē nu mai cheltuească preste preliminarū și sē nu mai aibă deficite. Insuși ministrulū de finance a recunoscutū că finanțele suntū în decădintă, precum arată și proiectulū de bugetū pe 1887.

Ca sē mai cārpescă starea financiară, guvernulū are de gândū sē mărescă darea de transportū: cu 1% la persoane și cu 2% la mărfuri. Mai are de gândū sē mărescă competențele de dreptū și sē restrangă scutirea de porto postalū, care a luatū marī dimensiuni; nu credemū însă, că va restringe și scutirea de porto a patrioticilorū apeluri și cazanii Kulturegyletiste. Mai are

de gând să facă operațiunii de credit pentru acoperirea deficitului bugetar de 22 milioane, a deficitului esopși-unei de 1.3 milioane, a cheltuelilor încvartirii de 1.5 milioane, a amortisării unor datorii ale statului de 11.8 milioane, cu totul prin urmare o acoperire de 36.6 milioane fl. Pentru complectarea stărilor cesselor are de gând guvernul să convertescă unele hărții d'ale căilor ferate și pentru acesta are nevoie de vr'o 18 milioane fl., deși speră ministrul de finanțe că nu se va face acesta în cursul anului.

Dér cu acestea încă n'a secată isvorul de propunerii, ce are de gând guvernul să le ia — să nu ri-deți — pentru îmbunătățirea bugetului. Are de gând să sporască veniturile căilor ferate și ale tutunurilor: ale căilor ferate liberându-le de povara liniilor laterale ér ale tutunurilor împedecându contrabanda și mărindu exportul. Din cheltueli încă vrea să reducă ceva — câtă o picătură de apă în Dunăre și asta drept conso-lajune pentru contribuabil — prin schimbarea legii de încvartirare și a regulamentului de recrutare la honveft. Trebuie că va fi risu și ministrul după ce va fi eșit din cameră de propunerile de „îmbunătățire a bugetului.“

Vomă vedea în cursul debaterilor ce dice opo-siția despre buget și peste tot despre starea financiară.

Agitația contra esportului unguresc.

Intre articuli industrialii, ce se esportă din Un-garia, făina și spiritul au ocupat până acum o poziție însemnată. În timpul din urmă însă esportarea acestor articuli de proveniență ungară se arată a fi foarte puțină promițătoare.

Câtă pentru spirit și arătat în unul din nu-merii trecuți ai foiei noastre, că d. e. Sèrbii au pusă asupra alcoolului o dare de consum, care tinde la totala prohibitare a esportului de spirit unguresc în Serbia. Totu cu acea ocaziune am arătat, câtă de mult s'a imputinat și va avé încă să se imputineze esportul de făină al Ungariei în Serbia.

În timpul mai nou se vede a fi și mai amenințat esportul de făină ungară în Boemia. Aci se face o formală agitația contra făinei de proveniență ungară. Dia-rul boem din Praga „Narodni Listy“ stăruiesce cu totu-adinsul pe lângă compatrioții săi, ca pe viitor să nu mai cumpere făină de proveniență ungară. Foia acesta se și provocă la anumiți brutari, despre cari dice că s'au lăpădat deja de făina ungară și esemplul acestora îl recomandă din toate puterile ca să fiă și din partea altora urmat.

Nu scimă anumitu, cari ar puté fi motivele acestor porniri de antipatie contra produselor industriei unguresc. Câtă pentru Cehi, „Magyar Polgar“ e de părere, că acesta este un fel de răsbunare, deoarece pressa din Budapesta nu sprijinesce pretensiunile lor în cestiunea bancnotelor. Noi însă credem, că nu puțină contribuie la scăderea valórei industriei unguresc și dragostea de care sub forma „patriotismului“ se bucură în Ungaria elementul jidovesc, despre care știut este, că iubesc foarte multu arta falsificării, ba adeseori chiar și industriașii neevrei spre a puté concura cu Evreii sunt siliți a recurge la falsificări. Așa pentru esemplu „Kolozs. Köz.“ ne aduce tocmai acum un casu, întâmplat cu o fabrică chiar din apropierea Clușului, care ne face să înțelegem foarte bine pentru ce dă înderit esportul spiritului și făinei unguresc.

Fabrica despre care cetim în „Kolozs. Köz.“ fu-sese dată pe mâna unui arendator cinstit, care a-renda, în sumă destul de frumósă, o plătia regulat, își păzea omenia și producea un spirit de calitate es-celentă. Dér pôte tocmai omenia lui fú cauza, că bie-tul arendatoru abia după 6 luni, adecă înainte de a espira termenul arëndarei, fú delăturat din arëndă și fabrica fú dată pe mâna unui altu „domn“, care se pricepea mai bine la d'ale traiului. Acesta pactase cu un întreprindător, care se-i predea făina de lipsă pen-tru fabricarea spiritului. Întreprindătorul aflase în apro-piare un soi de pământ alb și fin întocmai ca făina. Lua din pământul acesta 25 de kilo și îi ames-teca cu 50 kilo făină curată și o astfel de amestecă-tură preda pentru fabricarea spiritului.

Se înțelege de sine apoi că o astfel de făină și un spirit fabricat din făină de soiul acesta e cu neputință să mai aibă trecere. Fabricantul veđi bine observase falsificația, dér ca răsbunare pentru acesta el aflase de bine a falsifica cumpéna așa că orî câtă de rafinată era invențiunea întreprin-derului de făină. În cele din urmă el totuși rămâné pá-călit, pentru că cumpéna era astfel întocmită, încatú înzadar se aflau la 50 kilo făină alți 25 kilo pământ, pentru că cumpéna cerea de două ori atăta pentru ca să cumpănescă o anumită măsură.

Încă un comitat de „model.“

Sé nu se supere marele pașă dela Deșiu Bánfy, decă i vomă spune cu această ocaziune, că i se face con-

curență în câștigarea laurilor „patriotici.“ Nicî comi-tatul Solnoc-Dobéca nu este chiar fără păreche, căci mare nădravanu e d-lu Tisza, sub a cărui stăpânire au început comitatele cu fișpanii și vicespanii a se întrece în șovinism.

„Budapesti Hirlap“ ne prezintă comitatul Zólyom, ca pe un comitat încărcat cu „merite“ și îl pune de model între toate comitatele Ungariei. Aceste „dragi“ de merite le enumără un corpondent al foiei ci-tate și constau în victoriile ce dice că le câștigă acestu comitat în lupta de estermare contra „panslavistilor.“ Acestu „merit“ însă corpondentul îl atribuie însu-flețirei naționale și „patriotice“ a bărbaților, cari au stat și stau în fruntea administrațiunei comitatului.

Unul din acești „bine-meritați“ bărbați este Grün-wald Bella, care odinori în calitatea sa de vicespan al comitatului a dat prima năvală asupra instituți-ilor naționale „panslaviste“ și a constrins așa či-cendă pe guvern ca să închidă gimnaziul slav, ér „cuibul panslavismului“, adecă societatea „Matica“ din Turoc-St.-Mărtin se o desființeze. După Grünwald a urmat pe tronul vicespănesc al comitatului Zólyom unu „vrednicu“ urmașu al său, cu numele Carolu Csipkay, al cărui zel și însuflețire „patriotică“ cor-pondentul lui „Bud. Hirl.“ n'are termin pentru a o puté lauda în deajuns. Causa acestei laude este următórea:

Sub pretextu, că în comitatul Zolyom s'ar afla mai multe numiri analoge, ceea ce de repetite ori s'ar întâmplat că a adus în încurcatură oficiul statistic, nădravenu Csipkay, încă în anul 1883 când era numai notar al comitatului, a propus comisiunei per-manente comitatense, ca nu numai numirile de locuri, ci eventual și a tuturor comunelor să se înlocuiescă cu numiri mai corpondenté și pe câtă va fi cu putință să li se dea numiri unguresc.

Propunerea acesta veđi bine pretutindenea a fost primită cu mare căldură, dér executarea eitotuși s'a mai tândălit până în 1884. când Csipkay apucase în mână frênele vicespanatulu peste comitat. Imediat după acesta s'a constituit o comisiune de 20 membri, care să execute propunerea sa. Comisiunea acesta a statorit ca principiu la maghiarisarea numelor: 1) Ca să se conserve nestrămutate numele mai vechi istorice, 2) Să se cruce astfel de nume, cari sunt luate dela anumite fa-milii. 3) Ca însemnătatea limbistică a numirilor să se traducă pe unguresc

Pentru constatarea numirilor istorice au fost de-numiți din partea societății istorice unguresc Mailath Bela și Odescalchi Arthur, cari după ce și-au terminat lucrările lor, le-au așternut comisiunii de 20 membri, care apoi le-a trimis spre aprobare ministrului de in-terne. Acesta desbătend împreună cu ceilalți miniștri asupra proiectului de maghiarisare a singuraticelor nu-miri, a aflat necompletu proiectul și de aceea l'a re-trimis comisiunei de 20, cerend încă maghiarisarea câtorva numiri de localități ce nu erau prevădute în proiect. Astfel comitatul în adunarea sa generală dela 20 Martie 1886, împlinind cu cea mai mare acu-rateță cerința ministrului, a decis a se retrimite proie-c-tul a doua oră la ministeriu pentru aprobare. Minis-teriu dând mai întâiu espresione de bucurie asupra acestui fapt al comitatului, cu clausula de 29 Sep-temvre a. c. a aprobat proiectul, care se va executa cu ziua de 1 Ianuarie 1887.

Astfel s'a terminat actul maghiarisării numirilor din comitatul Zolyom. De observat e că, prin „scrutările“ societății istorice s'a „constatat“, că locui-torii acestui comitat în evul mediu au fost „Maghiari“ și numai mai târziu s'au slavonizat. Pentru argumentarea acestei ipotese se face provocare la 30 comune, ale căror numiri le deduc a fi de origine maghiară.

Și mergend așa înainte, ajung „patrioții“ la con-clusionile nădravanului autoru — nu ne-aducemă a-minte numele — care a descoperit că Elinii au fost Maghiari, Românii asemenea, de aci apoi că totu pământul a fost maghiar, și étă prin urmare că se pun bazele globului unguresc.

Nu'i așa, că basmul e nostim?

SCRILE DILEI.

La iubileul primatului Ungariei, care de 50 de ani este chirotonit ca preot, a fost și Maiestatea Sa împăratul, acompianat de ministrul-președinte Tisza. Fișpanul comite George Mailath a primitu pe monarchu la gară, unde se afla și episcopul Mager. Primatule Simor il aștepta pe monarchu înaintea palatului pri-matiale. După făcu o vizită primatului și după de-jună, monarchul primu omagie de capitolului catedralei de Strigoni, sub conducerea primatului. După aceea primu corpul oficerilor dela regimentul nr. 26 sub conducerea colonelului său și în fine primu pe represen-tanții tuturor autorităților civile sub conducerea fiș-

panului George Mailath. După ameqi monarchu a fă-cut o preumblare prin oraș, a vizitat capela Sântulului Stefanu, statua lui Pazmany, camera cu tesaurul ș. a. Mai târziu vizită seminarul și merse și în sala unde se aflau seminaristii, cari îl salutară cu „eljen.“ Mai departe a cercetatu spitalul reuniunei „Crucii roșie“, gimnaziul condusu de călugării benedictini și în fine casarma. Aici a inspectat trupele, cari au defilat înaintea Maiestății Sale, care adresă o mică alocuțiune corpului ofiteresc. Diarele opoșiionale unguresc dieț, că Tisza n'ar fi îndrăsnit a merge singur la primatule și de aceea sa ascunsu sub mântia regelui.

—x—

Ni se scrie din Șimleul Sălagiului cu data 28 Octomvre n. c. că o mare nenorocire s'a întâmplat în comuna Hoređiu. În nóptea de 17 a lunei curente, locuitorii susu numitei comune au fost sculați din somn prin baterea clopotului dela biserică, care da de scire că în sat arde. Ardea edificiul scolar și încă locui-nța învățatorului. Omenii se apucară să stingă focul, când deodată vine o femeie strigand în gura mare: „Ióne, tredește-te!“ Cei de față încremeniră la auđul acestor cuvinte, căci într'adevăr învățatoru ardea în casă. Îndeșert a fost totu silința de a-l mântui, de-orece flacăra încungurase edificiul din toate părțile. Sêr-manul învățatoru Ioan Szabo a ars totu, făcend-se scrum. Il plange soția și 6 copii orfan.

—x—

Asupra barbarilor gendarmeresc din Bavanistje, despre care am comunicat în numărul trecut, scrie „Banater Post“ următórele: „În nóptea de Mercuri spre Joi, mai mulți tineri din classa inteligentă petreceră în birtul Maday, fiind în societatea lor și conducetó-rul postului gendarmeriei de acolo, Franz Balogh. Se pôte vre-unul din societate a schimbat câteva vorbe cu el. Cătră ora 1 după miezul noptii se depărtă Balogh fără să dică ceva și în curend se întorse cu totu postulu său armați până ndinți. Aci ordonă încăr-carea puscilor, apoi puse lanțuri pe doi tineri și îi escortă la casarmă, străpungendu pe drum de mai multe ori cu baioneta. La 50 de pași de birtu opri es-corta, doi din gendarmi, cari mergeau înainte se deteră într'o parte, ér cei de dindêretu împușcară pe prisionier.

—x—

Ni se scrie din Viena, că artistul cântăret Popovič e angajat la Kartheater pentru operete.

—x—

Totu din Viena ni se scrie, că în scurtu timp noi Românii vomă avea cu o artistă cântăretă mai multu. Ea se numesce Aurelia Chițu și studiează în timpul de față în Milanu, unde a făcutu deja așa de mari pro-grese, încat a fost invitată a da concursu său la un concertu pentru sèraci. Profesorii o laudă mult; sunt aceiași profesori la cari a învățat și renumita cântăretă Teodorini.

—x—

Érăși a apărut o listișoră de preoți pricopsit de Trefort. Și asemenea preoți sunt chemați a propove-di morală și a combate iubirea de argint!

—x—

Ni se scrie din comitatul Solnoc-Dobéca, cu data 30 Octomvre n.: „Vineri în 29 Octomvre n. pe la orele 11 și jumătate a. m. trecend în călétoria mea prin comuna Rece-Cristuru, deodată veđi nisce flăcări isbuc-nind din coperișul unei case. Vântul sufla cu pu-tere și împrăștia furios flăcările printre casele óme-nilor prefăcend în cenușă locuințele și toate clădirile economice ale celor mai de frunte 9 gazde în sat. Două ore au fost de ajuns pentru a rămân bieți ómeni fără casă, fără masă și fără nutreț de iernă pen-tru vite; ba chiar viței, porci și mulțime de galițe au căcut jertfă flăcărilor, ne lăsand bieților ómeni nid atăta, cu câtă se cizeze séra. Bine ar fi, decă poporul nostru s'ar deda cu asigurările contra focului, scăpand de pericolul d'a rămân pe drum.“ — Călétorulu.

—x—

Dieta croată e convocată pe ziua de 20 Noemvre.

—x—

În Szabolka s'a furat proprietarului Adolf Geiger casa cu bani, în care se aflau 120 bucăți de câte 1000 fl., diferite acțiuni, losuri și obligațiuni, toate în valóre de 240,000 fl. S'a pus un premiu de 5000 fl. pentru descoperirea hoților.

—x—

Marți dimineța în săptămâna trecută era să se în-temple o mare nenorocire pe calea ferată între Simeria și Orăștia. Necunoscuți puseră pe șine petri mari și nu-mai conductorul locomotivei, care a observat și a op-rit în momentul criticu trenul, i se datoresce că n'a deraliat trenul de marfă ce a trecut desu de dimineța pe acolo. Numai locomotiva a suferit stricăciuni. Pe-trile fuseseră puse pentru trenul de persoane, care însă întârziase. Deunăzile pe linia ferată între Hateg și Puiu a descoperit cantonierul o mare grămadă de pe-tri pe șini.

—x—

Episcopul sârbesc al Verșetului s'a ales arhimandritul și deputatul dietal Harion Ruvarac.

—x—

La judecătoria cercuală V din Peșta și la ocârmuirile cercuale sunt în curs 24,000 procese de pretențione în contra secvestrărilor erariale. Sunt casuri, în care mai multe persoane locuiesc împreună într-o odă și se secvestrează lucrurile tuturor acestor persoane deși nu toate dătoresc, așa că procesele de excindere se înmulțesc unele cu altele. Cheltuielile acestei proceduri de pretențione însă consumă de regulă valoarea obiectelor preținse.

—x—

Guvernul român e în vorbă cu o casă engleză pentru cumpărarea a două vapore de război, scrie „Războiul“.

—x—

Același diar spune, că economii se vor face în bugetele tuturor ministerielor, afară de acela al războiului, unde cheltuielile se vor spori cât de mult.

—x—

La școala de arte frumoase din Paris, d. Negrescu, un Român, a obținut medalia întâiu la concursul de finele anului pentru arhitectură.

—x—

Concertul societății filarmonice de aci sub conducerea directorului de muzică A. Brandner, se va da Vineri seara în 5 Noemvre n. în sala Hotelului Nr. 1 cu următorul program: 1. Beethoven: Simfonia Nr. 6 în F-dur (orchestra, simfonia pastorală), a) Scenă la pănu, b) Veselă intrunire a țeranilor, — tempestă, — furtună, — cântul păstorului, — simțemintele vesele și mulțămitoare după furtună. 2. Vieuxtemps: Concert în A-moll pentru violoncel cu acompaniere de orchestră (solist: d-lu Carol Pöschl.) 3. Wagner Richard: Overture la opera „Tannhäuser și războiul cântăreților la Wartburg.“ — Inceputul la 8 ore.

—x—

Astă seară, Marți, trupa teatrală germană va juca „Der Weg zum Herzen“, comedia în 4 acte de L'Arronge. Măne seară Mercuri primul debut al cântărețului de operete și comicului Jean Jahn în „Gasparone“, operetă în 3 acte.

Trupa directorului Dorn a dat până acum două cicluri de reprezentații. Astăzi, Marți, se începe abonamentul pentru al treilea ciclu de 12 reprezentații. De acum încolo direcțiunea promite, că va da și mai multe operete. Cât pentru drame și comedii, aceste se execută cu mult succes.

Sfințirea catedralei dela Curtea de Argeș.

(Fine.)

Tot Duminecă, după serviciul sfințirii, s'a servit poporului în curtea seminarului, din partea ministerului cultelor și a Episcopului Genadie o masă, la care s'au ospătat și de locuitorii. Pentru această masă s'au tăiat 7 vaci și s'au întrebuitat 5000 de pâni. Episcopul Ghenadie a luat o parte însemnată la plata acestui ospăț popular, cum arareor se vede.

A doua zi, Luni, la ora 7 de dimineață, s'a făcut Liturghia în biserică catedrală și pomenirea ctitorilor printr'un parastas, oficiat de arhimandritul Hariton, vicarul Episcopiei Rimnicului și Noului Severin, înconjurat de 4 preoți și 2 diaconi.

După terminarea sf. Leturghii, panachida s'a făcut de Episcopul de Argeș, care a cetit și motivele de deslegare la mormintele ctitorilor, aflate chiar în interiorul catedralei și auzindu-se semnalul sosirii Regelui și Reginei, cari veneau în trăsura, escortată de un escadron de călărași, pentru a asista la punerea petrei fundamentale a palatului episcopal. Episcopul de Argeș, încunjurat de clerul a întâmpinat pe Regele și Regina în mijlocul curții și cu toții s'au îndreptat spre locul dela spatele altarului, unde se va ridica noul palat și unde se afla preparată o masă, acoperită cu o pâlă de stofă brodată cu fir, pe care erau așezate un vas de argint cu apă, sf. Evangheliă și Crucea și două sfesnice cu luminări aprinse. În fața acestei mese se aflau așezate pe un covor două Tronuri îmbrăcate în stoffe naționale pentru Suverani.

Sfințirea apei se încep de Episcopul de Argeș în prezența Suveranilor, a miniștrilor țerei, a înaltului cler neoficiant, și a unui forte numeros public. În timpul acesta arhitectul Lecomte a prezentat Regelui și Reginei câte o mistrie de argint cu inscripții pe deosele, și legate cu panglici tricolore pe cari Suveranii le-au ținut în mâni până ce s'au coborât la punerea petrei fundamentale.

După sfințire Episcopul Ghenadie a prezentat spre sărutare sf. Crucei Regelui și Reginei, pe cari i-a stropit cu apă sfințită, stropindu de asemenea înaltul cler, miniștrii și poporul. Apoi Episcopul de Argeș, împreună cu Regele și Regina, Metropolitul Moldovei, Episcopul Buzăului și miniștrii, s'au coborât la locul săpat pentru punerea temeliei, unde Regele și Regina au fost mai întâiu încinși cu câte un șorț de atlas alb și după ce s'au pus într'un tub masiv de metal de înălțimea Reginei planul și inscripția palatului episcopal cu mai multe monete naționale și închis cu un capac, acesta a fost așezat de Suverani în locul pregătit pentru temelie, stropindu-se tubul și locul cu o masă de insuși Episcopul de Argeș; și a acoperit cu o placă de metal, în jurul căruia Regele

și Regina au pus cu mistria vară și cărămidă, Regele la capătul de sus și Regina la cel de jos, ér în părțile laterale și mijlocul varul și cărămidele au fost așezate Metropolitul Moldovei de Episcopul de Argeș, de Episcopul Buzăului și de ministrul cultelor.

Apoi Regele și Regina împreună cu clerul și cu persoanele ce se coboriseră se retraseră în fața locului temeliei, unde un fotograf fotografă această solemnitate, ér Lecomte acoperi temelia cu o lespede. După aceea Regele și Regina se suiră în trăsura regală și se reînțorseră la reședința regală. Aici Regele și Regina se suiră în o altă trăsura deschisă, trasă de 8 cai, și se reînțorseră la Pitești, conduși până la barieră de întreaga populație, care a urât călătoria bună Suveranilor, manifestându-le din nou simțemintele adencei lor recunoștință și a viei lor bucurii, că i-au avut de ospăți în mijlocul lor în timp de două zile. Luni seară, Episcopul de Argeș Ghenadie a binevoit a intruni la masă corpul ofiteresc al regimentului 4 de dorobanți și 5 artilerie, precum și mai mulți înalți prelați și civili. Astfel se sfârși măreața serbare, la care au asistat ca la 1000 de preoți din totă țera.

SCRÎ TELEGRAFICE.

(Serv. part. a Gaz. Trans.)

TÎRNOVA, 2 Noemvre. — Marea Sobranie s'a deschisă ér înainte de amădi. Regenții Stambulov și Mutkurov urmați de oficerii garnisoni au ocupat loc pe estradă. Stambulov ceti un discurs, în care schiță nisința regenței după lovitura de stat din 21 August, desemnând ca cea mai importantă convocarea Adunării în scop d'a alege un principe. Speră că reprezentanții poporului vor alege un astfel de principe, care își va consacra viața apărării intereselor patriei și va duce națiunea pe calea progresului. — Caravelov, care a rămas în Sofia, și-a dat subscrierea prin telegraf. Sobrania a pășit la alegerea biroului.

În fața atitudinii Rusiei, sesiunea Sobraniei va fi forte scurtă. Alegerea principelui, probabil în persoana prințului Waldemar de Danemarca, se va îndeplini în trei-patru zile.

Alaltăeri au fost liberați din arest Gruev și Benderer.

Concertul Nagy. În 13 a lunei trecute, în legătură cu câteva mici piese jucate de trupa d-lui Dorn, a dat și cunoscutul virtuoz în fluer d. Iacob Nagy un concert, asupra căruia voim să revenim cu câteva cuvinte. Renumele d-lui Nagy, care a făcut din fluerul ciobănesc un instrument de artă, concurendu cu oricare concertist cu flautul, este bine stabilit și forte lătit. Nu ne rămâne d'er decât a constata, că concertul memorat ne-a convins din nou despre arta excepțională cu care d. Nagy scie să scotă din fluer tonurile cele mai admirabile. Surprinzătoare au fost duetele în terțe ce le-a executat într'o resuflare în adagio în fantasia-potpouriu, ce a compus' o însuși, și neîntrecut rămâne gingașul și duiosul cântec al păcurarului român din Valea Hașegului, care și a perdut oile și cântă cu jale auzindu eoul fluerului său. Merită amintire deosebită și compoziția frumoasă a d-lui Nagy pe fluerul-mare-alto după motivele lui Carl Maria Weber. Aplause repetite și sgomotose au secerat toate piesele programului ales.

DIVERSE.

Cununia. — Traian Vlăsa, fiul vice-protopopului din Indol, își va serba în 14 Noemvre n. cununia sa cu d-șora Iudita Bogdan din Ighiu, fată orfană de preot s'erman gr. cat. — Li dorim tinerei părechii viață fericită!

Crescerea economică a vișilor. — Un cultivator englez pretinde că elu pôte să crească în fiecare an 50-55 de vișii cu laptele dela 4 vaci; éta cum procede: Elu cumpără vișii b'erani de câte deșe zile și le dă 3 litre de lapte pe zi în timp de 5 zile; de aci micșorează cantitatea de lapte și o înlocuesce cu făină de grâu fiertă; peste vre-o câte-va zile, făina de grâu o înlocuesce cu făină de orz pe jumătate și cu făină de ovăs; și pe urmă le dă turte de în pulverisate în proporția de 259 grame de vișii. În urmă pune fên de calitate bună într'o puțină, și dimineța se varsă peste elu apă caldă, de unde rezultă un ceaiu pré nutritiv. Se amestecă séra și dimineța preparat, și se dă căldicelul vișilor, în proporțiune de 5 litri la mâncare, ceea ce costă pe săptămână 2 l. n. Când vișii încep a rumega, li se pune dinainte puțină făină de turtă, și puțin fên pe pré uscat ca să mănec. Ierna se pot hrani cu paie tocate, cam de 3 cent. de lungi, care se udă cu apă fiartă, în care pune se se disolve, pentru fiecare vișii 500 grame de turte, amestecate cu făină de grâu. Este bine a ținea vișii pe un pământ uscat, și într'o vácărie cu o atmosferă caldă ierna. La hrana ce li se dă trebuie să li se pună și puțină sare.

Evangeliul scris de regina României, pentru biserică de Argeș, despre care am scris în nr. penultim este un cap-de-operă. Despre această lucrare admirabilă, găsim în „Românul“ următoarele șire: „După

desemnurile și podóbele artistice, imaginate și lucrate de M. S. regina, mănăstirea episcopală a Argeșului va ave un evangeliu, a cărui legătură și scórță alcătuesc un totu superb, demn de a provoca admirațiunea bibliofililor celor mai esigenți. Cele două-spre-deșe evangeli, scrise în litere gotice aurite de Maj. Sa, sunt împodobite pe de mărini cu nise enluminures arabescuri cu admirabile subiecte. S'ar crede privitorul în fața unor lucrări datorite acelor stăruiți lucrători și evului mediu, cari închiși în mănăstiri, consacrau ani întregi împodobirii unui Breviar, unei cărți de rugăciuni séu unui evangeliu. Paginile scrise și adornamentate de M. S. regina ne aduc aminte bogatele pagine ale cărților religioase, espuse în vitrinele bibliotecii Ambrosiane din Milano. Crucii, tabele, lucrări, pe cari M. S. regina le-a executat singură, sunt în număr mare. În executiunea tuturor, se vede îndată acea puternică fantasiă pe care Carmen Sylva o cercuiesce totdeuna c'un gust estetic din cele mai alese. Lucrurile M. S. reginei vor alcătui printre odórele noului monument, în tesaurul mănăstirii, colecțiunea cea mai rivnită.“

Șorecii de câmp. — Aceste roștore pe cari sătenii noștri i nunesc „Poponeți“ se înmulțesc câteodată în așa mare număr, încât stricăciunile lor devin însemnate. Generalmente Poponeții își aleg locul lor de șeșut — unde își fac găurele lor în pământ — prin țelin și suhate. Rar își fac găuri prin locurile ce se ară în fiecare an. Stricăciunile mai însemnate ce aduc recoltelor acești șoreci galbeni și lungi se observă mai ales pe marginea holdelor ce se învecinesc cu asemenea țelin și locuri lăsate pentru suhat. Ei strică mai mult decât mănăncă séu decât își fac provisiuni pentru érnă și „tocătura“ spicelor, séu a granelor cu paie cu tot, e așa de mare câteodată încât se perde recolta pe o lățime însemnată. În anii secetoși ei se înmulțesc forte mult și i veđi ridicându-se și alergându isolați, în mare număr, chiar ziua. Sunt forte ageri și cu greu cunii jitarilor li pot prinde. Ei trebuiesc distruși în altă chip. Nu povățuesc a se pune căpăni séu otrăvi, căci nu e nicl practic și e și periculos pentru alte animale folositoare. Recomandă însă a-i asfixia turnându pe găurele lor pișălu. Acest mijloc, apoi, e forte bun și din punctul de vedere că se îngrașă pământul și plantele ce se vor cultiva, apoi, în acele locuri vor fi mai bine hrănite.

Sarea ca medicament. — După d-lu dr. Burggraève, profesor la universitatea din Gand, sarea feresce de orice bôla. Sarea e marele agent regulator. Omul care mănăncă pâne nesărată după un órecare timp se îmbolnăvesce și chiar móre. După acest doctor ce dă exemple de vindecări prin apă sărată, ofticoșii se pot însănătoși bënd apă sărată, ér ómenii cari béu lapte forte sărat nu se îmbolnăvesc de coleră. Sarea nu numai că te feresce de bóle, d'er te ajută să trăiesc mult. Omul care voesce să fi sănătos trebuie să consume — în timp ordinar — 20 grame de sare pe zi. În casu de bôla doctorul trebuie să reguleze doza.

Petele de grăsime se scot de pe haine și stoffe curățindu-se, pe cât se pôte de bine, cu unghia, apoi se pune o hârtă mai subțire și se trece pe d'asupra cu un fier încălțit; decă se repetă, punându-se altă hârtă curată, se scote grăsimea, care trece în hârtă. Se pôte încă întrebuinta benzinei și uloiul de petrolu d'er și mai bine d'a se întrebuinta fierul de bou amestecat cu apă, precum facu unii soldați francesi pentru a'și scote petele de pe pantalonii lor.

Schiopatul cailor. — Din diferite pricin, între cari se pot numera și acelea a neingrijirii ce se dă cailor de unii călăreți séu de vizitii, când înhamă, când se mână și când se potcovesc caii, mulți cai și mai ales din cei tineri și iuți se strică, devenind mai adesea-or șchiopi. Schioparea nu e bôla, ci e semnul prin care vedem că calul a căpătat o infirmitate mai mult séu mai puțin trecătoare. În România sunt mulți cai șchiopi și cu greu se pôte spune cu siguranță din care anume pricină. Când se cumpără dela tãrguri cai, trebuie a se pune multă bãgare de sémă, căci schioparea nu e tot d'auna aparentă. Calul trebuie observat în grajd, decă nu care cumva ține v'un picior mai puțin mult la un loc ca celelalte; se încercă dându-se la córdă, se încercă când se scot din grajd și când se bagă înăuntru după ce au mers câțva. Schiopatul se cunosce mai mult decă se încercă calul pe un loc tare, pavat, dându-se la trap și ascultându-se decă sgomotul pașilor e regulat. („Gazeta Săteanului“).

Numere singuratic din „Gazeta Transilvaniei“ à 5 cr. se pot cumpăra în totungeria lui I. GROSS, și în librăria d-lui Nicolae I. Ciurcu.

Editor: Iacob Mureșianu.

Redactor responsabil Dr. Aurel Mureșianu

Cursul la bursa de Viena

din 30 Octomvre st. n. 1886.

Table with 2 columns: Item (e.g., Rentă de aur, Bonuri croato-slavone) and Price/Value.

Bursa de București.

Cota oficială dela 18 Octomvre st. v. 1886.

Table with 3 columns: Item (e.g., Renta română, Banca națională), Cump., and vënd.

Cursulu pieței Brașov

din 1 Noemvre st. n. 1886.

Table with 3 columns: Item (e.g., Bancnote românești, Argint românesc), Cump., and Vënd.

Se caută

Unu măestru lemnarū căruțașū!

Voescū sē cedezū gratis patru pogōne de pāmēntū cultivabilū și lemne pentru construitū locuință

Unui maestru lemnarū căruțașū.

Asemenea mai cedezū gratis lemnăria de lucru din pădurea mea pentru facerea căruțelorū în timpū de doi ani,

Pāmēntulū îl cedezū pentru veciā.

A se adresa la P. N. Slăvescu în comuna Cepari Bărsești, plasa Oltū-Topologū, județulū Argeșū, sēu în comuna Șuici, plaiulū Loviștei, județulū Argeșū, în Romānia, sēu sub adresa:

N. Slăvescu,

judecătorū la tribunalulū Ilfovū. în București.

3-3

Posturi de medici vacante.

Infintându-sē în districtulū Rîmnicu-Săratū (Romānia) numărulū legalū de posturi de medici de plasă (cercū,) retribuite cu 450 franci lēfā și diurnā pe lunā, invitū prin acēstā publicațiune pe toți domnii colegi, de naționalitate romānā, cari dorescū a ocupa asemenea funcțiunii, a se adresa pentru orī ce informațiuni la subsemnatulū.

Dr. Octaviu Blasianū, medicū primarū de districtū La: R. Săratū (Romānia.)

1-3

Avisū d-lorū abonați!

Rugāmū pe d-nii abonați ca la reînnoirea prenumerațiunei sē binevoiască a scrie pe cuponulū mandatului postalū și numerii de pe fâșia sub care au primitū țiarulū nostru până acuma.

Domniū ce se abonează din nou sē binevoiască a scrie adresa lāmuritū și sē arate și posta ultimā. ADMINISTR. „GAZ. TRANS“

Mersulū trenurilor

Valabilū dela 1 Octomvre st. n. 1886.

pe linia Predealū-Budapesta și pe linia Teiușū-Aradū-Budapesta a calei ferate orientale de statū reg. ung.

Large table with 4 main columns: Predealū-Budapesta, Budapesta-Predealū, Teiușū-Aradū-Budapesta, and Budapesta-Aradū-Teiușū. Each column contains train routes, times, and types (e.g., Tren de persoane, Tren accelerat).

Nota: Orele de nopțe suntū cele dintre liniile grōse.